

A SZAKTÁRGY VÁLASZTÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK HATÁSA A MEZŐGAZDASÁGTAN TANSZÉK TANÁRKÉPZŐ MUNKÁJÁRA

Írta: MIHÁLY ENDRE

A Mezőgazdasági Ismeretek és Gyakorlatok tanszék másfél évtizedes működése során sok tapasztalatot szerzett az oktató-nevelő munka kialakításában. A tanszék megalakulásakor alapvető feladatként jelölték meg a politechnikai nevelésben különösen járatos gyakorlati foglalkozás szakos tanárok képzését. A Pedagógiai Tudományos Intézet 1955-ben a következőképpen indokolta célkitűzését:

„A tudományos és technikai forradalom kibontakoztatásához tudományos és technikai szemléletű, vagyis egyre sokoldalúbb, alkotó személyiségek nevelése vált szükségessé.”

Az általános iskolában 1958-ban vezették be a politechnikai nevelést szolgáló mezőgazdasági gyakorlati foglalkozást, aminek természetes következménye lett a szakos tanárok képzésének igénye. Az alsófokú és a felsőfokú politechnikai oktatás csaknem egyidejűleg indult be, amiért is a tanszékünk helyzete egészen sajátosan alakult. A főiskola egyéb szakjaira jelentkező tanulók szaktárgyi előképzése többé-kevésbé folyamatos, ezzel szemben a mezőgazdaságtan szakra jelentkezők nagy többsége csupán az általános iskolai ismeretekre támaszkodhat a szaktárgyi követelményeket illetően. Némi kivételt csak a szaktárgyunkkal rokon szakközépiskolát végzett tanulók képeznek. Itt kell utalni arra, hogy a szaktárgyunk három tárgykörre, és ezen belül pedig munkanemekre tagolódik. Ez azonban a szaktárgy nevéből, de még a felvételi tájékoztatóból sem állapítható meg. (1. sz. ábra).

Ismert tény, hogy a főiskolára jelentkezettek többsége gimnáziumot végzett tanuló. Emiatt már a felvételi vizsgán mutatkoznak bizonyos egyenlőtlenségek. Ezen igyekezett segíteni némiképp az a legutóbbi rendelkezés, miszerint a felvételi vizsga kérdéseit a gimnáziumi anyagból kellett összeállítani. Megnyugtató megoldást azonban ez sem jelentett, amit a felvételi vizsgák gyenge eredményei is bizonyítanak. Például az 1974/75-ös tanévre jelentkezett 84 tanuló közül 20 pontot egy sem ért el, és 52 tanulónak 16, vagy ennél kevesebb volt a pontszáma.

A pedagógusképzés a pályára való kiválasztásnál kezdődik, a tanszékünknek viszont éppen a pályára való kiválasztás jelent nagy feladatot, a szakra jelentkezettek hiányos felkészültsége miatt. Bármilyen körültekintéssel is végezzük a kiválogatást, minden oktatási évben jelentkeznek problémák. Ezek közül főleg azokra figyeltünk fel, amelyek minden évben rendszeresen visszatértek: ezek

- a szakmai tájékoztatatlanság,
- az alapvető jártasságok hiánya,
- a szaktárgy követelményeinek elégtelen ismerete voltak.

A tantervi feladataink megvalósításában, a problémák megoldásában nagymértékben segített bennünket a hallgatók irányultságának, szociológiai körülményeinek megismerése, a felkészültségükről való tájékozódás, véleményeik felkutatása, vagyis a fent említett hiányosságok feltárása.

Az eredményes szakos tanárképző munkánkhoz szükséges módszerek kialakítása és fejlesztése érdekében tájékozódó felméréseket végeztünk a szakunkra jelentkezett tanulók és a felvételt nyert hallgatók körében. A főiskolánkon ilyen jellegű kutatást 1960-ban már végeztek, GERÉB GYÖRGY vezetésével a Lélektani tanszéken. Kutató

1. sz. ábra
A Mezőgazdasági Ismeretek és Gyakorlatok szak tárgyköri és munkanemei

munkánkat 1965-ben kezdtük el. Eredményeinkről először 1970-ben számoltunk be. [9] Vizsgálatainkat azóta bővítettük, és egészen a diploma megszerzéséig kiterjesztettük.

Az 1970 óta végzett felmérések során 328 felvételiző tanuló pályairányulásának a körülményeit vizsgáltuk meg. Ezekről a felmérésekről az 1974-ben megjelent Főiskolai Tudományos Közleményekben számoltunk be [10].

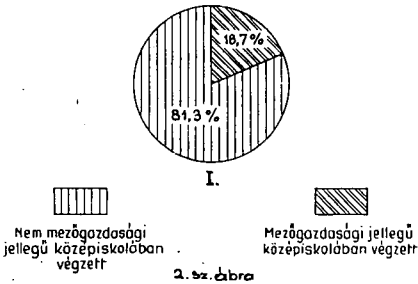
A további vizsgálatok során a már felvételt nyert hallgatók körében tájékozódunk. Az utóbbi öt évben felvett 75 hallgatótól elbeszélgetés keretében kértünk véleményt.

A hallgatók középiskolai végzettség szerinti megoszlását az egyes számú diagram mutatja be. (2. sz. ábra) Ebből látható, hogy a szaktárgyunkba vágó szakközépiskolát végzetek aránya eltörpül a más jellegű középiskolát végzetek aránya mellett. Ez a százalékos arány szemléletesen mutatja, hogy a szaktárgyunk igényelte előképzettségben hiányosságok vannak. Ezután már nem nehéz arra sem következtetni, hogy hallgatóink melyik szaktárgy miatt választották a biológia-mezőgazdaságtan szakot. A kérdésre adott válaszok százalékos megoszlását a második számú diagram szemlélteti (3. sz. ábra). A felvételt nyert hallgatóknak csupán kis hányada az, aki a mezőgazdaságtan miatt választotta ezt a szakpárt. Mielőtt megjegyzést fűznénk ezekhez az adatokhoz, fontosnak véljük bemutatni a felvételt nyert hallgatók főiskola iránti érdeklődés szerinti megoszlását, a harmadik számú diagramon (4. sz.

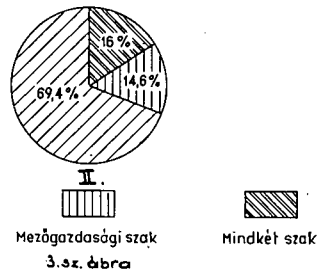
ábra). A szakos tanárképzésünk szempontjából az a 45%, amelybe azok tartoznak, akik nem erre a szakra, vagy ebből az a 25%, akik nem is a főiskolára szándékoztak jönni, jelentik az oktató-nevelő munkánk legnagyobb feladatát.

A felmérés szerint mutakozó, 75%-os pedagógiai hivatás iránti érdeklődés biztosíthatott csak egységes alapot a szakos tanárképzésünk eredményességéhez. A vizsgálataink szerint bizonyítást nyert, hogy a szakos tanárképzés egyik legfontosabb feltétele a hallgatók szakirányú érdeklődése, motiváltsága hiányzik. Ezt a hiányosságot csak fokozza az a nagymérvű tájékozatlanság, amelyet a felvételiző középiskolai tanulók mutatnak a mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok szaktárggyal kapcsolatban. A megkérdezett 328 jelentkező tanuló közül csupán öten voltak,

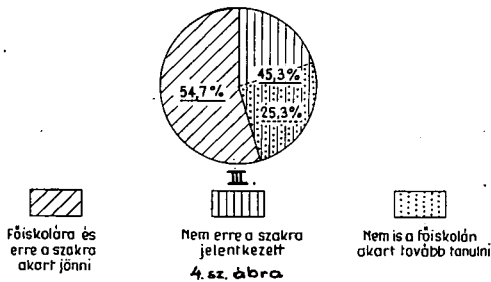
A FELVÉTELT NYERT HALLGATÓK
KÖZÉPISKOLAI VÉGZETTSÉG SZERINTI MEGOSZLÁSA

A FELVÉTELT NYERT HALLGATÓK VÁLASZTOTT
SZAKTÁRGY SZERINTI MEGOSZLÁSA

A FELVÉTELT NYERT HALLGATÓK TANÁRI PÁLYA
IRÁNTI ÉRDEKLŐDÉS SZERINTI MEGOSZLÁSA

akik az általuk választott mindkét szaktárgyból tájékozottak voltak a főiskolán — konkrétan a szaktárgyak területén — rájuk váró követelmények felől. A felvételt nyert 75 hallgató közül arra a kérdésre, hogy

„Érte-e meglepetés a szaktárgyak összetétele és követelményei szempontjából?” 72-en feleltek igennel! A legtöbb meglepetést szaktárgyunk, illetve annak tárgykörei okozták.

Ebből a rövid elemzésből is kitűnik, hogy feladataink egészen sajátosak a szaktárgyát tudó, hivatását szerető tanárok képzése során. Ezek közül is a legfontosabb a szaktárgy iránti érdeklődés felkeltése, a szaktárgy megszerettetése, az abban való munkálkodás eredményességének, vagyis a főiskolán való érvényesülésnek a biztosítása.

A vizsgálataink eredményeiből kiindulva lépésről lépésre dolgoztuk ki azokat a módosításokat, tevékenységi formákat, módszereket, amelyek sikeresen segítik a szakos tanárok nevelését.

Ismerve az elsőévesek alapvető szaktárgyi tájékoztatlanságát, a főiskolai életbe való beilleszkedésük nehézségeit, igyekszünk már az első találkozást pedagógiai hatásúvá tenni. Ez alkalommal jó lehetőség nyílik arra, hogy tájékoztassuk hallgatóinkat a rájuk váró feladatokról, a négyéves szaktárgyi programról, és az egyes tárgykörök követelményeiről. A kölcsönös ismerkedés során bemutatjuk a tanszékét, a tangazdaságot, és ismertetjük hallgatóinkkal azokat a magatartási és tevékenységi formákat, amelyek nélkülözhetetlenek a sikeres gyakorlati munkákhoz. Az elsőéves hallgatók évek óta ismétlődő ilyen jellegű fogadtatásának kedvező pedagógiai hatása szinte az egész főiskolai pályafutásuk során érezhető. Erre utalnak azok a válaszok is, amelyeket az erre vonatkozóan feltett kérdéseinkre adtak a hallgatók. Pl.:

— Tulajdonképpen az első találkozás során történt tanszéki ismertető után tudtam meg, hogy mire is vállalkoztam

— Jólesett és nagyon tetszett a tanszéki fogadtatás.

— A tájékoztató számomra teljesen új dolgokat mondott, de elsőre szimpátiikus lett a szak.

A hallgatók szaktárgyi képzetlensége bizonyos mértékben befolyásolta a tantervi feladatok megvalósításának a módját is. Szükségessé vált a tantervi feladatok didaktikusabb elrendezése:

— az elméleti előadások és a gyakorlatok arányosabb elosztása,

— az üzemlátogatások tervszerű alkalmazása a tárgykörökkel kapcsolatban,

— a tanulmányi kirándulások tartalmának időpontjának jobb megválasztása stb.

A hallgatók hiányos szaktárgyi előképzése miatt az előadásoknak és a gyakorlatoknak a következő célokat kell betölteniük:

1. *Keltsék fel a jelöltek érdeklődését.*

2. *Alapozzák meg a szaktárgyi ismereteiket.*

3. *Ébresszenek igényt a gyakorlati tevékenységek elvégzésére.*

A tanárképző munkánkat tehát a szaktárgyi tudást megalapozó törekvésekkel egyidőben kell felsőoktatási színvonalon és eredményesen végezni.

A felvételt nyert hallgatók hiányos felkészültsége arra is készítetett bennünket, hogy eltérjünk a megszokott, hagyományos képzési formáktól, és keressünk olyan megoldásokat, amelyek jobban segítik a képzés eredményességét. Ennek érdekében alkalmazzuk azokat a rendszeres megfigyelési feladatokat, amelyek az elméleti előadásokat kiegészítik és eredményességüket fokozzák. Ilyen megfigyelések például az önálló meteorológiai észlelések és a bemutató parcellák növényeinek megfigyelése. Igen hatékony módosításnak bizonyult az is, hogy az elméleti és gyakorlati órákat egy tanár vezeti. Mind gyakrabban alkalmazzuk az olyan elméleti és gyakorlati órákat, amelyek a hallgatók sokoldalú aktivitását követelik meg. Ennek érdekében a hallgatók egy-egy témakör előadási anyagához kijelölt irodalom alapján önállóan anyagot gyűjtenek, és közreműködnek a téma feldolgozásában, rendszerint kiselőadás formájában. Ilyenkor gyakran nyílik lehetőségük az oktatástechnikai eszközök alkalmazására is. A gyakorlatok anyagát a hallgatókkal közösen dolgozzuk fel. Az elvégzendő gyakorlati feladatokat év elején felosztjuk a hallgatók között, és azokat részben önállóan, részben pedig tanári segítséggel kidolgozzák, majd a gyakorlati órákon bemutatják és magyarázzák. Ennek alapján végzik el a többiek a gyakorlatokat és a kísérleteket. Az anyag feldolgozásának ez a módja igen népszerű a hallgatók körében.

A feladatok sokoldalúságának megfelelően, természetesen az egyes tantárgyak félévi osztályzata is több részből áll. Az általános növénytermesztésből például értékeliük az önálló laboratóriumi gyakorlatot, az agrometeorológiai észlelési tevékenységet, a kötelező szakirodalom ismertetését, a gyomnövény-gyűjtemény elkészítését, azok felismerését, név szerinti ismeretét, valamint egy zárthelyi dolgozatot illetve a szóbeli beszámoló eredményét. A legtöbb tantárgy esetében így értékelünk, biztosítva ezzel a hallgatók eredményes felkészülését, és a munkájuk tárgyilagos megítélését.

Az 1970-ben megtartott tudományos ülésszakon még csak feladatként jelöltük meg a gyakorlati módszerek kidolgozását. Ma már minden tantárgynak megvan a gyakorlati jegyzete is. Éppen a technikai nevelés fokozásának érdekében vált szükségessé a Műszaki tanszékkel való szorosabb kooperáció, amelynek eredményeképpen a műszaki ismeretek és gyakorlatok oktatását a Műszaki tanszék végzi.

A tan gazdaságunkban a hallgatóink főleg az alapvető — az általános iskolában is elvégzendő — munkaműveletekkel ismerkednek meg. A kézi eszközök használata mellett azonban mind gyakrabban kerül sor a kisebb kerti gépek, technikai berendezések használatára is. Így kívánjuk elősegíteni az agrártechnikai, és üzemi szemlélet kialakulását. Ezt egészítik ki azok az üzemlátogatások és kirándulások, amelyekről már tettem említést.

A hallgatókkal való beszélgetések és az írásos felmérések során kiderült, hogy sokkal több időt szeretnének tölteni a gyakorlóiskolában. Ez a még mindig kevés számú gyakorló iskolai tanítások miatt jelentkező nehézségekből következik.

A hallgatók iskolában eltöltött ideje a rendszeres hospitálásokkal, a gyakorlati tanításokkal, és az egyhónapos külső iskolai gyakorlattal együtt máris kétszeresére nőtt az 1970-es évhez viszonyítva. Ez meg is látszik a tanítások eredményességén.

A módszertani órák száma jelenleg:

V. félév	VI. félév
4 elmélet	2 gyakorlat

A tanítások során a legtöbb problémát az okozza, hogy a tantárgynak az általános iskolában nincs tankönyve és a munkafüzetek sem megfelelőek a tantervi feladatok megvalósításához. Az is nagy hiba, hogy az ált. iskolai tanterv keretjellegű tervezése nem szolgálja a határozott ismeretrendszer kialakítását. Tanszékünk azzal igyekszik segíteni a hallgatókat, hogy összeállította azoknak a szakkönyveknek a katalógusát, amelyekben megtalálják az oktató fogalmakat, ismereteket, az egyes műveletek elméleti magyarázatát.

Összefoglalásként hangsúlyozhatjuk, hogy a hallgatók előképzettségének hiányából eredő pedagógiai problémák megoldásában segítségünkre volt a hallgatók megismerése, az előképzettségük színvonalának feltárása, az oktatási módszereink módosítása, fejlesztése.

IRODALOM

- [1] Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai (Válogatott dokumentumok gyűjteménye.) Tankönyvkiadó, 1973.
- [2] BÉKÉSI I.: Pedagógusvonások kibontakozása fejlődő tanárjelöltjeinkben. A Szegedi Tanárképző Főiskola Tud. Köz. 1970.
- [3] BÉKÉSI I.: Feladataink egy alapvető pedagógustulajdonság kialakításában. Korszerűség és nevelés a tanárképzésben. 1970.

- [4] GERÉB GY.—TÍMÁR ANDRÁS-NÉ: Tanárjelöltek pályaválasztási motívumainak pszichológiai elemzése. A Szegedi Ped. Főisk. Évkönyve 1961.
- [5] GERÉB GY.—VERÓK I.: Pályaválasztási indítékok lélektani vizsgálata gimnáziumi tanulóknál. A Szegedi Tanárképző Főiskola Tud. Közl., 1964.
- [6] GERÉB GY.—KISS F.: Tanárjelöltek alkalmassági vizsgálatának néhány pszichológiai kérdése. A Szegedi Tanárképző Főiskola Tud. Közl. 1968.
- [7] KATONA K.: Ifjúságunk problémái. Gondolat Kiadó. 1967.
- [8] MATERÉNYI J.: Felkészítés az egyetemre. Tankönyvkiadó, 1973.
- [9] MIHÁLY ENDRE: A hallgatók előképzettségének hatása a mezőgazdaságtan szakos tanárképzésben. Korszerűség és nevelés a tanárképzésben, 1970.
- [10] MIHÁLY E.: A mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok szakra jelentkező és a felvételt nyert tanárjelöltek szakmaválasztását befolyásoló körülmények vizsgálata a tanárképzés szempontjából. A Szegedi Tanárképző Főiskola Tud. Közl. 1974.
- [11] Nevelőmunka a felsőoktatásban. Felsőokt. Ped. Kut. csoport, Budapest, 1965.
- [12] Pfender, A.: Motive und Motivation. Berlin, 1966.
- [13] RIESZ B.: Főiskolai hallgatói csoportok struktúrájának vizsgálata. A Szegedi Tanárképző Főiskola Tud. Közl., 1973.

**ДЕЙСТВИЕ ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА ВЫБОР СПЕЦИАЛЬНОСТИ,
НА РАБОТУ КАФЕДРЫ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА ПРИ ПОДГОТОВКЕ
ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ**

Э. Мухай

Большинство студентов, принятых на отделение теории и практики сельского хозяйства, мало подготовлены по специальности и их знания, связанные со специальными предметом имеют пробелки. В интересах повышения эффективности и успешности нашей работы по подготовке преподавателей, мы изучали факторы, влияющие на выбор профессии. В ходе работы мы выработали такие методы, способы и формы действия, которые способны вызывать интерес к специальным предметам, обосновывать их знание по специальности и прививать любовь к практической деятельности.

**DIE WIRKUNG DER DIE WAHL DES FACHGEGENSTANDES BEEINFLUSSENDEN
FAKTOREN AUF DIE LEHRERAUSBILDUNGSARBEIT DES LEHRSTUHL
FÜR LANDWIRTSCHAFTSLEHRE**

Endre Mihály

Beim grössten Teil der im Fach für landwirtschaftliche Kenntnisse und Übungen zur Aufnahme gelangten Hörer sind die fachgerichtete Vorbildung und die Orientiertheit in Verbindung mit dem erwähnten Fachgegenstand mangelhaft. Zwecks Steigerung der Effektivität und des Erfolges unserer Lehrerbildungstätigkeit haben wir jene Faktoren untersucht, die die Wahl des Fachgegenstandes beeinflussen. Im Laufe der Ergebnisse gelang uns die Ausarbeitung von Methoden, Verfahren und Betätigungsformen, die sich als geeignet erwiesen haben, das Interesse der Anwärter für den Fachgegenstand zu wecken, die Kenntnisse des Lehrfaches zu fundieren und ihnen Lust zu den operativen Betätigungen in Verbindung mit den Übungen einzuflößen.